

Головко Д. Д.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток підприємницької діяльності в сучасних соціально-економічних умовах є важливим завданням, оскільки від ефективності розвитку підприємництва залежить рівень розвитку економіки країни. Успішність розвитку підприємництва визначається умовами, які формують специфічне підприємницьке середовище.

Під підприємницьким середовищем в науковій літературі розуміється сукупність об'єктивних і суб'єктивних факторів, що сприяють досягненню цілей і успіху суб'єктом підприємницької діяльності. Слід зазначити, що підприємницьке середовище являє собою сукупність двох складових: зовнішньої (фактори, що безпосередньо або побічно впливають на розвиток підприємницької діяльності) та внутрішні (фактори, що формуються підприємцем) (табл. 1).

Таблиця 1. Фактори, що впливають на ефективність підприємництва

Фактори	
Внутрішні	Зовнішні
Економічна політика	Структура суб'єктів підприємництва
Економіко-географічні фактори	Виробництво
Соціально-економічні фактори	Маркетинг, збут та фінанси
Науково-технічний прогрес	Технології
Ринкова кон'юктура	Персонал

Джерело: складено автором самостійно на основі [1].

Оскільки ефективність дозволяє давати характеристику рівню розвитку різних систем, явищ і процесів вона виступає як індикатор розвитку. Крім цього ефективність підприємницької діяльності є динамічною якісною категорією, оскільки пов'язана з інтенсивністю розвитку підприємництва.

Слід зазначити, що ефективність розвитку підприємництва необхідно оцінювати як на рівні окремого суб'єкта підприємництва (мікрорівень), так і на рівні системи господарювання (макрорівень). При цьому на мікрорівні зазвичай оцінюється не тільки інтенсивність функціонування підприємницької системи, а також рівень її організованості, але і ступінь досягнення цілей [1].

Важливим елементом оцінки ефективності підприємництва на мікрорівні є аналіз співвідношення результативності з витратами. Зазвичай це трактується

досить вузько, як величина одержаного прибутку з мінімальними витратами, фактично розглядаючи ефективність як рентабельність підприємницької діяльності.

Система показників ефективності малого підприємництва на макрорівні зазвичай включає в себе наступні групи показників: економічні показники, показники фінансової стійкості, показники ліквідності, показники ділової активності, показники рентабельності, ринкові показники.

При визначенні ефективності підприємницької діяльності на макрорівні розглядається внесок цього сектора в досягнення загальнонаціональних цілей, включаючи прискорення науково-технічного прогресу, подолання економічної кризи тощо. Пропонується оцінювати рівень такої ефективності шляхом порівняльного аналізу показників ефективності підприємницького сектора та інших секторів, наприклад, державного.

У науковій літературі виділяють наступні принципи вимірювання ефективності підприємницької діяльності [2]. Перший принцип відображає взаємозв'язок мети і кінцевого результату підприємницької діяльності, оскільки прийняті рішення, їх ефективність адекватні умовам альтернативного визначення мети й моделі кінцевого результату.

Другий принцип, будучи наслідком першого, полягає в доступності використання декількох критеріїв оптимальності. Це пов'язано з особливостями підприємницької діяльності з погляду вибудовування технології визначення мети й кількісної оцінки досягнення результату, а також кількісної оцінки характеристики поставленої мети.

Наступний принцип оцінки ефективності підприємницької діяльності відображає характеристику і сутність процесу цілепокладання. Вибір мети здійснюється на основі характеристики стійкості позиції підприємництва на ринку. При цьому оцінка ефективності здійснюється на базі стратегічних пріоритетів.

Останній принцип оцінки ефективності будується на взаємозв'язку з життєвим циклом продукції, на кожній стадії якого від підприємця потрібне встановлення особливих показників, орієнтованих на стратегічні завдання.

Необхідно відзначити, що підприємництво, як вид діяльності, досить багатогранний і підрозділяється на сукупність відносно самостійних видів, таких як комерційна діяльність, фінансова діяльність та виробнича діяльність.

Кожен з перелічених видів діяльності впливає на кінцевий результат і ефективність підприємництва. У табл. 2 представлені основні показники ефективності підприємницької діяльності за трьома підсистемами: виробничою, фінансовою та комерційною.

Таблиця 2. Основні показники ефективності підсистем підприємницької діяльності

Ефективність		
Виробнича	Комерційна	Фінансова
Ефективність виробництва	Обсяг реалізованої продукції	Дохід від основної діяльності
Продуктивність праці	Відносна величина прибутку	Собівартість продукції
Рентабельність	Витрати на просування товару	Чистий дохід

Джерело: складено автором самостійно на основі [3].

В даний час найбільш придатною концепцією оцінки ефективності підприємницької діяльності є система збалансованих показників, яка відображає стратегічну спрямованість аналізу ефективності підприємництва. При цьому в систему збалансованих показників доцільне включення наступних показників: показники, що характеризують ефективність використання матеріальних і нематеріальних активів; показники, що відображають стан об'єкта підприємницької діяльності в часі; показники, що характеризують досягнення результатів, а також показники, що відображають конкурентні переваги.

Разом з тим система збалансованих показників оцінки ефективності підприємницької діяльності повинна відповідати наступним вимогам:

1. Комплексність (взаємозв'язок всіх показників суб'єкта підприємництва);
2. Взаємозв'язок зі стратегічними цілями суб'єкта підприємницької діяльності (показники, що відображають найбільш важливі стратегічні напрямки діяльності);
3. Уніфікація (показники мають чіткі визначення і цільові результати);
4. Простота і гнучкість (простота розрахунку показника, наявність моніторингу показників, автоматизація розрахунків).

Таким чином, система збалансованих показників оцінки ефективності підприємницької діяльності може використовуватися як на рівні окремого суб'єкта підприємницької діяльності, так і для оцінки ефективності підприємництва на регіональному рівні і на сьогоднішній день є одним із найефективніших підходів до оцінки фінансового стану підприємства та його положення у конкурентному середовищі галузі.

Список використаних джерел:

1. Алексеева А. І. Комплексний економічний аналіз господарської діяльності: Навчальний посібник / А. І. Алексеева, Ю. В. Васильев, А. В., Малеева, Л. И. Ушвицький. – М.: Фінанси та статистика, 2006. – 529 с.
2. Воронкова А. Е. Діагностика стану підприємства: теорія і практика : монографія / А. Е. Воронкова. – Х. : Вид-во «ІНЖЕК», 2008. – 520 с.
3. Череп А. В. Ефективність як економічна категорія / А. В. Череп, Є. М. Стрілець // Ефективна економіка [Електронний ресурс]. – № 5. – 2013. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1727>.

4. Гринько Т. В. Методичні підходи до оцінки ефективності організаційних змін на підприємствах зв'язку / Т. В. Гринько, М. М. Кошевий, Т. З. Гвініашвілі // Економічний часопис-XXI. – 2016. – №156 (1-2). – С. 78–82.
5. Гринько Т. В. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства / Т. В. Гринько, Д. В. Пасека // Економіка і менеджмент-2013: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції: у 6 томах (м. Дніпропетровськ, 24-25 квітня 2014 р.). – Дніпропетровськ: Біла К.О., 2014. – Т. 4. – С. 103–105.

Дмитрук О. А.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЮВЕЛІРНОЇ ГАЛУЗІ

Високий рівень конкуренції на ринку ювелірних виробів потребує постійного пошуку шляхів підвищення ефективності господарської діяльності підприємств галузі з метою забезпечення високого рівня їх конкурентоспроможності. На успішний розвиток ювелірних підприємств впливає рівень ефективності управління матеріальними ресурсами, що обумовлено високою матеріаломісткістю ювелірної продукції. Отже, на сьогодні актуального характеру не втрачають дослідження, направлені на обґрунтування напрямів вдосконалення управління матеріальними ресурсами ювелірних підприємств з урахуванням особливостей галузі.

Високоєфективного управління матеріальними ресурсами підприємства можливо досягти шляхом застосування адекватного, науково-обґрунтованого механізму, особливо з огляду на те, що розмаїття цільових установок, методів, принципів, важелів, суб'єктів та об'єктів управління призвели до розробки, формування, побудови науковцями та практиками значної кількості різноманітних механізмів управління, які застосовують на підприємствах [2].

Механізм управління матеріальними ресурсами підприємства – це сукупність взаємопов'язаних елементів (цілей, завдань, методів, важелів, інструментарію, принципів, функцій та інших), які дозволяють здійснювати процес управління, спрямований на забезпечення ритмічності, безперебійності виробничого процесу, підвищення ефективності використання матеріальних ресурсів та як наслідок зростання прибутковості та рентабельності діяльності підприємства в цілому [1]. Застосування механізму управління матеріальними ресурсами на підприємствах, які займаються виготовленням ювелірних виробів, потребує врахування особливостей ювелірного виробництва.